

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Рада Бориславова Славинска

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“
с автор Пейо Трендафилов Пеев
тема: „Гъдулката – акустични особености и съвременни тенденции в озвучаването ѝ“
научен ръководител: проф. д-р Тодор Александров Киров

Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали

Със заповед на Ректора на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ НРД-27-032 от 28.03.2023 г. съм назначена за член на научно жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на Пейо Трендафилов Пеев на тема „Гъдулката – акустични особености и съвременни тенденции в озвучаването ѝ“. Процедурата е за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство. Автор на дисертационния труд е Пейо Пеев – докторант на самостоятелна подготовка по докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“ към катедра „Музикален фолклор“, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. Докторант Пейо Пеев е представил комплект от документи (на хартиен и на магнитен носител), свързани с процедурата по защита на дисертационния труд, както и 2 публикации („Водещата роля на микрофоните при звукозапис на гъдулка“ и „Гъдулката по нашите земи“), свързани с темата на разглежданата дисертация. Нямам забележки към представените документи и материали.

Кратки биографични данни за докторанта

Прави впечатление изключителната скромност и съдържаност на докторанта при отбелязване на собствените достижения в кратката си тезисна автобиография, която е представил в документацията. Познавам Пеев още от далечната 1994 г., когато постъпи в АМТИ като един от най-даровитите и обещаващи млади гъдулари, прекрачвали прага на академията. Времето потвърди, че очакванията към него са се реализирали. От много години Пейо Пеев се доказва като член на най-елитната група фолклорни виртуози-инструменталисти на България. Възпитаник на котленското музикално училище, веднага след завършването на специалността „Дирижиране на народни състави“ в АМТИ той е забелязан и привлечен като гъдулар в оркестъра на ДАНПТ „Филип Кутев“. Три години по-късно е поканен в Оркестъра за народна музика към Българското национално радио, където вече повече от две десетилетия е водач на група, солист-оркестрант и аранжор на редица изпълнявани от оркестъра творби. Носител е на много награди за изпълнителско майсторство и за аранжменти от

различни конкурси и е често търсен като лектор в международни семинари и майсторски класове в страната и чужбина по изпълнителско майсторство и хармонизация на балканска музика.

Виртуозитетът, изключителната чувственост и усет към звукоизвличането на неговите изпълнения, перфектната интонационна чистота, диалектният отклик спрямо изпълняваната музика, достигащ до дълбините на автентизма и показващ дълбоко познание на корените на инструментална ни музика, метроритмическата освободеност, иновативността на мисленето, пределната гъвкавост към различните стилове и отразяването на съвременните тенденции във фолклорната инструментална музика, освободеността в етно-претворяванията и умелото стилно вплитане на джазови елементи, го определят като един от най-атрактивните, харесвани, уважавани в гилдията инструменталисти.

Неслучайно в богатата му изпълнителска кариера са факт записи в повече от 40 компакт-диска с музиканти от цял свят, повече от 150 концерта със световно известното шоу „Reverdance”, безкрайните бисирания по сцените на почти всички европейски страни, Израел, Америка, Япония, Хонг-Конг с различни формации. Богатата му инвенция се реализира и в множество авторски композиции, залегнали трайно в репертоара на няколко състава. Пейо Пеев е композиторът на музиката към спектаклите „Click”, „Танцът на вятъра“, „5x5+1“, на десетки аранжimenti за българското национално радио. Вече от седем години ас. Пеев преподава дисциплината „Специален инструмент – гъдулка“ в АМГИИ „Проф. Асен Диамандиев“. С чудесните си резултати като педагог и впечатляващата си изпълнителска и композиторска биография, той е притегателен фактор за избор на АМГИИ и на катедра „Музикален фолклор“ за кандидатстващите гъдулари.

Актуалност на тематиката

Дисертационният труд „Гъдулката – акустични особености и съвременни тенденции в озвучаването ѝ“ обхваща изключително актуална тематика, неразглеждана до този момент в българското музикознание, но пък проблематична в ежедневието на концертиращите музиканти. Приносът на дисертанта е както в актуалността на темата, така и във факта, че дълбокото му познание върху проблематиката идва не единствено от теорията или от конкретното научно предизвикателство, а от многогодишни експерименти в тази област, от задълбочен интерес към най-съвременните технически средства и от синтезиране на своите и чужди опити за подобряване на озвучаването на този относително тих, капризен и специфичен инструмент.

Оценка на дисертационния труд

Пейо Пеев сам е определил, че настоящият дисертационен труд няма претенция за пълна изчерпателност по темата, но според мен няма и как да има, защото съвременната озвучителна и звукозаписна техника е в непрекъснат процес на усъвършенстване и промяна. Научната му разработка е базирана на стотици експерименти в репетиционна и концертна среда и в различни акустични условия.

Обемът на теоретичната част на художествено-творческата докторантура е 107 страници, разпределени в увод, теоретичен обзор, четири глави, библиографска справка, обхващаща 73 специализирани заглавия и две приложения, илюстриращи визуално и слухово различни аспекти от изследването. Още в литературния обзор Пейо Пеев доказва необходимостта от създаването на подобно изследване – докато в множество трудове се засягат *„основно исторически сведения за поява, разпространение, традиционни практики, свързани с гъдулката. Съвременното състояние на гъдулковото изкуство е далеч от основната тематика...“* [стр. 9] А както се доказва в цялостното изследване, има трудове, които засягат общовалидни акустически принципи и положения, но не разглеждат гъдулката в детайлна конкретност или трудове, даващи основни сведения и понятия, необходими за техническите аспекти на съвременната звукотехника, но без конкретизация за този инструмент. Хипотезите на Пеев почиват върху осмислянето и систематизирането на голям брой англоезични публикации относно видовете микрофони, тяхното устройство и функционалност и от практическото прилагане на това познание в активната му концертна и звукозаписна дейност – експериментиране, продължило почти три десетилетия и съпътствано от прилагане на различни подходи.

Първа глава въвежда синтезирано в познанието за гъдулката, нейните корени, разпространение, употреба. Своеобразен концептуален акцент в главата е краткият трети раздел, който допълнително обуславя избора на темата. Обобщавайки съвременното развитие на гъдулковото изкуство, Пеев установява, че между актуалните условия на сценична реализация е стремежът всеки изпълнител да „се стреми да изгради свой почерк, свой звук и да бъде разпознаваем, да бъде актуален на условията и средата, където е поставен, като това става не само с индивидуалните му изпълнителски качества, но и с начините на озвучаване, с използването на микрофони и ефекти“ [стр. 25], като по този начин равнопоставя инструменталните умения и умелото използване на техническите познания. Тази негова теза намира своето отражение в следващите глави.

Втора глава „Акустични особености на гъдулката“ задълбочава теоретичния срез – от общовалидните акустични особености на струнните инструменти, през спецификите на тона и честотния диапазон на честотния спектър, резонаторните системи и различните вибрационни фази на компонентите до спецификата на акустиката при гъдулката. Познавайки дълбочинно акустичните закономерности, Пеев синтезира някои конкретни параметри, като например, че *«акустичният апарат на гъдулката е комбинация от две системи: система за възбуждане на механични трептения в струна и система за оформяне на спектралния състав на трептенията»* [стр. 34] и разглежда в детайл акустичните параметри на различните видове звукоизвличане при гъдулката и ролята на аликвотните струни – нещо, което се прави за първи път в българското музикознание. Графиките, илюстриращи визуално формантните области, формиращи специфичния тембър на инструмента, нагледно доказват положението им в областта на най-голяма чувствителност на човешкия слух и изследователския подход на дисертанта – строго научен и максимално рационален. Същевременно за качествено изпълнение *„от голямо значение е познаването на основните акустичните свойства, влияещи върху качеството на инструмента по отношение на концертна дейност, озвучаване и звукозапис.“* [стр. 41]. Разглеждането на акустичните особености на гъдулката изгражда целенасочено структурата на дисертацията към своеобразна кулминация.

Най-неизследваната „територия“ в теоретичната разработка е съсредоточена в Трета глава – „Звукозапис и озвучаване на гъдулката“. Тук огромният опит, познание и тридесетгодишно експериментиране във всевъзможни акустични условия получават

своето словесно систематизиране. Това е съчетано с дългогодишно проследяване на усъвършенстването на озвучителната техника, многократни опити и усвояване на качествено боравене с нея и прилагането ѝ при гъдулковото изпълнителство. Както самият докторант казва: *„Целта на тази част от теоретична разработка е да систематизира съвременната звукозаписна техника на базата на подробни консултации със звукоинженери, дългогодишния ми практически опит и здрав разум, непрекъснатото черпене на информация от различни съвременни източници. Процесът на звукозапис е деликатен, професионално обусловен и дълбоко естетически.“* [стр. 42] Именно стремежът към естетическо съвършенство на звука стои в основата на цялостната концепция на дисертацията.

Между най-сериозните достижения на настоящия дисертационен труд са „концертните експерименти“, илюстриращи в детайл теоретичните концепции и хипотези. Всеки, разгледан дълбочинно начин на озвучаване на гъдулката в различни акустични ситуации, е представен публично в поредица от концертни изяви – част от художествено-творческата докторантура – и следва тематиката на научно-теоретичната разработка.

Трудът е конструиран логично и последователно, от общото към конкретното, с изграждане на сериозно обоснован базис, върху които се гради новаторската концепция на изследователя. Пейо Пеев съчетава натрупаното емпирично познание със сериозна теоретична подготовка, от което следват ценни и полезни за бъдещите изследователи изводи и обобщения.

Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата на дисертационния труд

Между основните приноси на дисертационния труд се отличават няколко:

- ❖ Първо – трудът е плод на великолепен изпълнител-гъдулар, познаващ практически възможностите на гъдулката в най-големи подробности и реално е квинтесенцията на неговото познание, което повишава значимостта на разработката. Освен това е между все още малкото научни изследвания на този фолклорен инструмент и първо, реализирано от действащ изпълнител.
- ❖ Второ – всяка теоретична хипотеза, представена чрез синтезиране и систематизиране на начините на озвучаване на гъдулката в различни акустични концертни и звукозаписни ситуации е доказана на практика посредством концертни реализации – т. нар. „художествено-творчески експерименти“, което действително превръща дисертацията в *„първи теоретико-практически опит да се дадат насоки за звукозапис на гъдулка – използване на различни видове микрофони, различно позициониране спрямо тях и различни прийоми и техники при изпълнителя“* [стр. 102].
- ❖ Трето – за първи път в музикално-изследователската литература освен звуковите възможности и акустичните показатели на гъдулката са анализирани и електронните музикални ефекти „филтри“, „реверберация“, „ехо“, „забавяне на звука“, „модулационни трансформации“, „превключватели на височина“, „изкривяване“, както и тяхното практическо приложение в гъдулковата изпълнителска практика.
- ❖ Четвърто, но не на последно място – за първи път е направен опит да се изследват научно различни аспекти на гъдулковото звукообразуване като звукооформяне, акустични свойства, разпространение на гъдулковия звук, позициониране на инструмента спрямо звукозаписна и/или озвучителна техника.

Смятам, че дисертационният труд „Гъдулката – акустични особености и съвременни тенденции в озвучаването ѝ“ ще послужи като базов на последващи изследвания, тъй като има съществен принос в българското музикознание и разглежда изключително актуални тенденции в съвременното изпълнителско гъдуларско изкуство.

Препоръки

Бих препоръчала този труд да бъде публикуван, за да могат много изпълнители в България – и не само гъдулари – да се възползват от синтезирания изпълнителски опит на Пейо Пеев и на огромното му познание върху спецификата и възможностите на съвременната озучителна техника, прилагането ѝ в различни условия, избора на определени параметри, съобразени с изискванията за концертната изява или звукозаписа.

Автореферат

Авторефератът на дисертационния труд „Гъдулката – акустични особености и съвременни тенденции в озвучаването ѝ“ отговаря в пълна степен на изискванията за оформление и синтезиране на цялостната разработка в размер на 52 страници, формат А5. Всички приноси, особено важни части от теоретичния труд са запазени в почти пълен обем или предложени в „компресиран“ вид, което позволява пълноценно представяне на различните аспекти от изследването, както и активното ползване на автореферата от интересующите се от тематиката. Умението да синтезира материята е допълнителен показател за изследователските качества на Пейо Пеев и познанието му върху конкретиката на темата.

Заклучение

От цялостната реализация на художествено-творческата докторантура проличава, че по време на обучението си докторантът е извършил сериозна по обем изследователска и художествено-творческа дейност. Концертите, пряко илюстриращи темата, са на високо ниво, а теоретичната разработка синтезира и голямо количество теоретичен материал. Получени са оригинални резултати и приноси за българското музикознание. Дисертационният труд показва, че докторант Пейо Пеев притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научното направление „Музикално изкуство“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. В разглеждания труд са налице резултати, които представляват принос в науката. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на факултет „Музикален фолклор и хореография“, приети във връзка с Правилника на АМТИИ за приложение на ЗРАСРБ. Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за научната разработка, представена в дисертационния труд, автореферат, постигнатите резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на ас. Пейо Пеев в област на висше образование: 8. Изкуства; професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство.

Поздравявам Пейо Пеев за сериозната и задълбочена художествено-творческа и научна разработка. Поздравявам и неговия научен ръководител проф. д-р Тодор Киров за успешното насочване и постигането на впечатляващия краен резултат.

22.05.2023 г.

Изготвил рецензията:

доц. д-р Рада Славинска